

cvičení - fonetika a fonologie turečtiny

1/ na základě fonetické struktury slov (a případně jejich znalost, od které se ale pokuste oprostit) se pokuste identifikovat slova cizího původu, zkuste zdůvodnit

güya (cizí - neharmonické) - koro (cizí - o ve druhé slabice) - kalıp (etymologicky cizí, ale formálně neproblematické) - araba (etymologicky cizí, ale formálně neproblematické) - mimari (cizí - neharmonické) - geri (neproblematické) - gururlu (etymologicky cizí, ale formálně neproblematické) - teorısız (cizí - dva vokály vedle sebe, o ve druhé slabice) - laboratuvar (cizí - o ve druhé slabice) - gelin (neproblematické) - domuz (neproblematické) - iskele (etymologicky cizí, formálně v zásadě neproblematické; ovšem s v původně tureckých slovech málo častým iniciálním i-) - zor (neproblematické) - prensip (cizí, počáteční konsonantní klastr) - dağcilik (neproblematické) - ayı (neproblematické) - ejderha (cizí - neharmonické + přítomnost v turečtině nepůvodního j) - akıncı (neproblematické) - ilga (cizí - neharmonické) - meslektaş (cizí - neharmonické) - ümera (cizí - neharmonické) - uzay (neproblematické) - kukla (etymologicky cizí, ale formálně neproblematické) - müebbet (cizí - dva vokály vedle sebe, geminovaný konsonant v kořeni slova /v původně tureckých slovech málo frekventovaný/) - kadirga (neproblematické) - istakoz (cizí - o v poslední slabice, podezřelé iniciální i-) - karga (neproblematické) - iskoçya (cizí - neharmonické, o ve druhé slabice, podezřelé iniciální i-) - ızgara (etymologicky cizí, ale formálně v zásadě neproblematické; opět podezřelé iniciální i-) - tohum (etymologicky cizí, ale formálně neproblematické) - fark (cizí - přítomnost v turečtině nepůvodního f) - seyyah (cizí - neharmonické + geminovaný konsonant v kořeni slova) - kavun (neproblematické) - sağel (zdanlivě neharmonické, ve skutečnosti však složenina dvou neproblematických slov sağ + el)

pozn. byl-li by podobný úkol v testu, nebude se předpokládat, že identifikujete etymologicky cizí slova, která jsou neproblematická formálně jako cizí - otázka bude spíše formulovaná tak, abyste identifikovali slova, která odporují fonotaktice turečtiny

2/ vyznačte výslovnost “měkkého g”

değer *dejer/de:r* - değmek *dejmek* - dağcı *da:ci* - yatağı *yatai* - tanıdığa *tanidia* - tuğ *tu:* - papağan *papa:n/papaan* - eğilme *ejilme* - bağlanti *ba:lanti* - bayağı *bayai* - öge *öje* - yiğit *yi:t/yiit/yijit* - uğur *u:r/uur* - tanıdığım *tanidi:m/tanidum* - istiğrak *isti:rak* - mağdur *ma:dur* - ağı *ai*

3/ vyznačte **palatalizované** nebo naopak **velarizované** (“temné”) varianty “k”, “g” a “l”

kelebek - kü̇l - gü̇l - kadar - lakap (dříve bylo psáno s cirkumfixem nad prvním a - jde o nepravidelné slovo z arabštiny) - rol (nepravidelné - přejímka z francouzštiny) - kulüp - gâvur (nepravidelné - přejímka z perštiny) - gök - gürci - kokulu - kökenli - kalėm - kar - kâr (nepravidelné - přejímka z perštiny) - meşgul (nepravidelné - přejímka z arabštiny)

4/ vyznačte “e”, která budnou vyslovena “otevřené”

kent - eğer - eğlence - benimki - bende - sene - leylek - gören - görev - göreni - verdi - vermek - veriyor - veriler (následuje-li po e *tautosylabické* m/n/l/r, tj. nenásleduje-li za tímto konsonantem vokál)

5/ vyznačte ve větě a) všechny **exploziv**; ve větě b) všechny **neznělé** hlásky; ve větě c) všechny **zadní**

vokály

- a) Önce ödevleri yapmanı söylemedim mi? (exploziv = hlásky tvořené plným závěrem, řadíme sem i nazály)
- b) Türkiye Türkçesi en çok konuşulan Türk dilidir.
- c) Halide Edip Adivar Milli Edebiyat akımının en meşhur temsilcisidir.

6/ vyznačte přízvuk

gitmé (*je-li to podstatné jméno slovesné*) - gítme (*je-li to záporný rozkaz, nechod'*) - boyacı - Boyacı (*místní jméno odvozené od obecného, podle Sezerova pravidla*) - Halikárnas (*Sezer*) - kitap - kitaptá - kitaplardá - Kırgızistán (*přípona -istán, jde vlastně o složená slova, má a zachovává si svůj přízvuk na poslední slabice*) - bizdé - biz de (*příklonka de je nepřízvučná*) - bizlér - öğretmenlér (*pokud je to čistě jen plurál*) - öğrenciler (*pokud je -ler přípona jmenného přísudku*) - Türkiye (*Sezer*) - Çekya (*Sezer*) - Sibéria (*Sezer*) - atölye (*Sezer*) - jübile (*Sezer*) - jandárma (*Sezer*) - İstanbul (*Sezer*) - öğretmen mi (*příklonka mi je nepřízvučná*) - tanidik (*znali jsme, minulý čas*) - tanımadık (*neznali jsme, přípona záporu blokuje posun přízvuku a ten zůstává na kořeni*) - Mısır'da (*Sezer + nepravidelné kmeny si uchovávají přízvuk i po připojení jinak přízvučných přípon*) - mısırlár - iskémlelerde (*Sezer + nepravidelný kmen a přípony*) - Halikárnashılar da (*Sezer + nepravidelný kmen a přípony*) - İstanbul'da mı (*Sezer + nepravidelný kmen a přípony*)